

Obraćanje visokog predstavnika u BiH Paddyja Ashdowna Vijeću sigurnosti Ujedinjenih Nacija

Prije sedam mjeseci, posljednji put kada sam se obratio Vijeću sigurnosti, rekao sam da će period koji je pred nama biti od presudnog značaja.

Hoće li političko rukovodstvo u BiH iskoristiti šansu da pokaže da je njihova zemlja postala održiva država, nepovratno na putu ka Evropi i evroatlantskim integracijama?

I kao što smo predvidjeli, taj period zaista je bio odsudan.

Pred vama je detaljan izvještaj koji smo pripremili o dešavanjima u BiH tokom prve polovine ove godine. Ipak, treba napomenuti da je i od tada ostvaren značajan napredak u mnogim segmentima.

Situacija u kojoj se BiH nalazila u junu u velikoj mjeri se razlikuje od situacije u kojoj se nalazi sada, samo sedmicu dana prije obilježavanja desete godišnjice potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Bosna i Hercegovina uspjela je ostvariti ono što su mnogi smatrali nemogućim prije svega godinu dana, a pogotovo na početku moga mandata u maju 2002. godine.

Jer, ova zemlja sada stoji na pragu Evrope.

Ministri vanjskih poslova Evropske unije su 8. novembra pozdravili preporuku Evropske komisije da se krene u pripreme za tok pregovora o sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju za BiH. Ako sve bude teklo po planu, proces pregovora o

sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju biće odobren 21. novembra, na zasjedanju Vijeća za opšte poslove i vanjske odnose u Briselu – prigodan poklon za ovu godišnjicu.

Kada se to desi, BiH će se pridružiti ostatku regiona na putu koji vodi u članstvo u Evropskoj uniji.

Ovo je istinski izuzetan uspjeh za ratom razorenu zemlju, kakva je Bosna i Hercegovina bila prije samo deset godina.

Gospodine predsjedavajući, ovo je posljednji izvještaj koji podnosim Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija u svojstvu visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu. Pored toga što želim informirati Vijeće o ključnim dešavanjima tokom izvještajnog perioda, ovu priliku želim iskoristiti da podijelim sa vama moje utiske u pogledu napretka koji je BiH ostvarila od 1995. godine.

Također želim iskoristiti ovu priliku da zahvalim generalnom sekretaru i Vijeću sigurnosti na podršci koju su mi pružali za vrijeme mog tri i pol godine dugog mandata.

Deset godina nakon brutalnog rata u Bosni i Hercegovini, zemlja je izgradila okvir moderne evropske države. Značaj ovog postignuća možemo ocijeniti ako se prisjetimo kakva je BiH bila 1995. godine, kada su ljudi bili istraumatizirani masovnim ubijanjima i etničkim čišćenjem i borili se protiv potpune materijalne oskudice nastale zbog uništene infrastrukture i gotovo odumrle privrede.

Napredak je bio stvaran i značajan. Štaviše, taj napredak potpuno je ovisio o istrajnosti, napornom radu i razboritosti naroda BiH – oni su stvarni heroji ovog preobražaja.

Na početku 2005. godine Bosna i Hercegovina našla se na raskršću. Dobar dio godine bilo je potpuno neizvjesno kojim će putem krenuti.

U junu se činilo da je napredak potpuno blokiran. Obstrukcije

sa raznih strana, a naročito od strane Vlade Republike Srpske, potpuno su uzele maha. Većina ključnih reformi na državnom nivou bile su blokirane.

Glavni tužitelj međunarodnog krivičnog tribunala u Hagu Carla del Ponte ukazala je na potrebu da se eliminišu sistemske slabosti unutar sigurnosnih struktura u BiH. Iako je reforma odbrane tekla po planu, Republika Srpska odbijala je da prihvati restrukturiranje policije bez obzira na stalne napore koje su ulagali međunarodna zajednica i Vijeće ministara da pronađu izlaz iz ove situacije.

Što je najznačajnije, neuspjeh dogovora o reformi policije i blokiranje usvajanja zakona o javnom emitiranju od strane HDZ-a značili su da će preostali uvjeti koje je BiH morala ispuniti kako bi započela pregovore o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom ostati neispunjeni.

Tako kada su Srbija i Crna Gora 5. oktobra ispunile uslove Studije izvodljivosti Evropske unije, BiH je postala jedina zemlja na Balkanu bez ugovornog odnosa sa Evropskom unijom.

Gospodine predsjedavajući, posljednji put kada sam se obratio ovom Vijeću rekao sam da iskusni posmatrači imaju pravo da budu skeptični u pogledu izgleda za promjenu stava kod vodstva RS.

Taj skepticizam je bio odgovarajući u mjesecu junu.

Ali sada samo krenuli ohrabrujućim putem.

Zahvaljujući kombinaciji fleksibilnosti i saradnje kod nekih lokalnih čelnika i kontinuiranog pritiska međunarodne zajednice, glavne prepreke na putu ka evroatlantskim integracijama su prevaziđene.

Reforma odbrane je uspjela izvan svih očekivanja. Postignut je – i održan – konsenzus koji je omogućio prijenos svih nadležnosti i osoblja u oblasti odbrane na državni nivo,

ukidanje služenja vojnog roka, te stvaranje malih rezervnih snaga kao potpore smanjenom broju profesionalnih vojnika. Tri bivše vojske su ujedinjenje u jedinstvenu vojnu strukturu od 12.000 pripadnika pod vodstvom jednog ministra odbrane (iz reda srpskog naroda) što je u skladu sa zahtjevima NATO-a.

Ali dok oružane snage u suštini građani ne promatraju u kontekstu svakodnevne sigurnosti, mnogi gledaju na policiju kao na zaštitnike lokalne zajednice. Od toga da li imate povjerenja u policiju ili ne, odredit će gdje i u kojoj zajednici ćete živjeti – ovo je pitanje koje direktno utiče na povratak izbjeglica i na pomirenje.

Uvijek se znao da će pitanje reforme policije biti krajnje osjetljivo pitanje.

Evropska unija, podržana od strane međunarodne zajednice – a pogotovo od strane Sjedinjenih Američkih Država, vrlo je jasno stavila do znanja da su preostali uslovi koje BiH mora ispuniti kako bi otpočela pregovore o stabilizaciji i pridruživanju utvrđeni i da se neće promijeniti. Napredak koji je u oktobru postignut na pitanju reforme policije se desio jer su čelni ljudi BiH shvatili značenje toga i nisu bili spremni da se izlože riziku izolacije i isključenja iz evropskog procesa.

Kada su shavatili da *smo mi ozbiljni, i oni* su postali ozbiljni.

Kao rezultat toga, entitetski i državni parlamenti su usvojili politički sporazum o restrukturiranju policije u skladu sa principima Evropske komisije.

Kada isti bude proveden, osigurat će osnovu za savremenu i efikasnu policijsku strukturu na državnom nivou, u kojoj neće biti političkog uplitanja i koja će raditi bez ograničenja etničkih granica.

Neću se pretvarati da je bilo lako postići ono što imamo

danas. Težnja za članstvom u Evropskoj uniji je bila snažan poticaj. Ali bio je potreban kontinuiran i združen pritisak međunarodne zajednice u toku proteklih 10 godina kako bi se BiH dovela do vrata Evropske unije i NATO-a.

A taj pritisak je naročito bio potreban u oblasti saradnje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom u Hagu.

Kada sam vam se obratio u mjesecu martu, pozdravio sam napredak koji je ostvaren po pitanju saradnje sa Haškim tribunalom. Danas je samo pet osoba među optuženim za zločine počinjene u Bosni i Hercegovini još uvijek na slobodi. Organi vlasti RS su prebacili ili pomogli Beogradu u prebacivanju 12 optuženika tokom ove godine.

Ovo je veliki korak naprijed.

Međutim, još jedna godišnjica masakra u Srebrenici je prošla a da u Hag nisu prebačeni najtraženiji sa liste od pet optuženika – Radovan Karadžić i Ratko Mladić.

Na ovu desetu godišnjicu potpisivanja Daytonskog sporazuma, moramo pokazati našu odlučnost da se ovo poglavlje istorije BiH zatvori. Bez prebacivanja Karadžića i Mladića u Hag, pravda neće biti zadovoljena, a region Balkana neće biti u mogućnosti da u potpunosti zakorači u ovu novu, evropsku fazu svoje istorije.

Jer, budućnost BiH se može izgraditi samo na istini i preuzimanju odgovornosti.

Mali korak u ovom pravcu napravljen je u Mostaru.

U ovo vrijeme prošle godine sam podnio izvještaj o ponovnom otvaranju mostarskog mosta, snažnog simbola pomirenja. Krajem ovog mjeseca, jedinica OHR-a koja radi na pružanju pomoći u reintegraciji Mostara bit će zatvorena, nakon što je uspješno okončala svoj rad. Većina mostarskih općinskih institucija je ujedinjena ili su trenutno u procesu ujedinjavanja. Većina

lokalnih pozicija u državnoj službi je popunjena, prema novom Zakonu o državnoj službi koji je u skladu sa standardima Evropske unije.

Međutim, mali ali zabrinjavajući broj najosjetljivijih pitanja kao što su nazivi ulica i vlasništvo nad lokalnom hrvatskom televizijskom stanicom tek treba riješiti. I to se treba desiti uskoro.

Još uvijek je preostalo mnogo posla i tvrdolinijaši nastavljaju sa pokušajima da ometu proces tako što interese podjele po nacionalnoj osnovi stavljaju iznad interesa Mostara i njegovih građana koji već dugo vremena pate.

Uprkos ovim posljednim zadacima koje tek treba završiti proces u Mostaru je dokazao da postoji mnogo više stvari koje ujedinjuju stanovništvo Bosne i Hercegovine nego onih koje ih dijele.

Otpočinjanje pregovora o stabilizaciji i pridruživanju ove godine će označiti odlučan prekid sa prošlošću. Ključna stvar će biti da li su dosegnute mogućnosti koje se otvaraju otpočinjanjem procesa stabilizacije i pridruživanja.

Ključne riječi sada postaju održivost i funkcionalnost.

Posljednjih 12 mjeseci je pokazalo da politička volja da se ispune zahtjevi evroatlantskih integracija *postoji*. Ali u mnogim slučajevima je onaj zaista teški dio procesa reforme – implementacija- tek otpočeo.

Bosna i Hercegovina sada odlučno prelazi sa procesa implementacije na maratonski zadatak uspostavljanja dobrog načina upravljanja i dostizanja evropskih standarda na putu ka članstvu u evropskim tijelima.

To je nešto što međunarodna zajednica ne može učiniti umjesto Bosne i Hercegovine.

To nije naš posao.

Naš posao je da to omogućimo, da stvorimo održive institucije i da ih smjestimo u koherentan zakonodavni i praktični okvir.

Na građanima Bosne i Hercegovine je da učine da ove institucije djeluju te da proširuju i jačaju taj okvir.

U tom kontekstu mnogo razgovora je vođeno oko pitanja primjenjivosti Daytonskog ustava.

Sve je prisutniji konsensus da je daytonska tvorevina u svom sadašnjem obliku, iako ostaje od ključnog značaja kao temelj mira, ipak dosegla krajnji domet svoje upotrebljivosti kao okvir za narednu fazu procesa reformi. Bosna i Hercegovina sada treba da razmišlja o postdaytonskoj eri i da, unutar proces evropske stabilizacije i pridruženja, iznađe novi obrazac, da krene naprijed.

Slažem se sa takvim mišljenjima. Dayton je postigao ono za što je i bio stvoren. Donio je završetak rata i uspostavio okvir u kojem poslijeratni oporavak može otpočeti.

Ono što sada treba prilagoditi odražava stepen napretka Bosne i Hercegovine na putu ka normalnoj i prosperitetnoj evropskoj budućnosti.

Ne radi se samo o evroatlantskoj integraciji. Narod Bosne i Hercegovine ima pravo da zahtijeva vlasti koje su odgovorne i efikasne. Nijedna država ne može zadobiti lojalnost svojih građana ako 70 posto svojih prihoda od poreza troši na vlasti, a samo 30 posto na usluge.

Promjena Ustava je sada moguća – a isto tako je moguća i temeljna promjena uloge međunarodne zajednice.

Potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju će biti glasnikom završetka velike međunarodne intervencije u Bosni i Hercegovini. Moramo napraviti korak nazad. Promjena u našem stavu mora ići od poticanja reformi na podršku njima.

Vijeće za implementaciju mira je jasno reklo da će biti

spremno da postepeno smanjuje upotrebu bonskih ovlaštenja i Ured visokog predstavnika zamjenjuje strukturom pod rukovodstvom specijalnog predstavnika Evropske unije nakon što otpočinu pregovori oko Sprazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Ova tranzicija bi mogla otpočeti prije isteka ove godine čak i do vremena izbora u Bosni i Hercegovini u oktobru 2006. godine.

Dajem svoju punu podršku ovom stavu. Bonske ovlasti su uspjele da ovu zemlju usmjere naprijed do ove tačke. Ali su takođe stvorile i opasnu ovisnost kako među političkim vrhom Bosne i Hercegovine tako i u međunarodnoj zajednici. Moramo odučiti BiH, a i nas same, od te ovisnosti.

To ne znači da međunarodna zajednica ili Vijeće za implementaciju mira trebaju prestati sa svojim angažmanom.

Bosni i Hercegovini još uvijek treba zajednička pomoć, uključujući i pomoć zemalja koje nisu članice Evropske unije a koje su joj pomogle da prebrodi zadnjih 10 godina.

Njoj još uvijek treba EUFOR koji se od svog raspoređivanja početkom 2005. godine pokazao kao efikasna i vjerodostojna snaga.

Osim toga, pred nama se nalaze veliki izazovi koji od međunarodne zajednice zahtijevaju kontinuirani angažman, posvećenost i izdvajanje resursa.

Dobar primjer za ovo se može naći u pravosudnom i kaznenom sistemu. Reforma policijskih snaga i pravosuđa sada počinje donositi rezultate. Prije samo dvije sedmice, sigurnosne institucije Bosne i Hercegovine su uspješno sprovele akciju protiv potencijalnih bombaša-samoubica koji su prolazili preko teritorije BiH. Bosna i Hercegovina je ovim demonstrirala da ozbiljno shvata svoje međunarodne obaveze, ali isto tako pokazalo se da i svi mi moramo biti na oprezu.

Sa povećanjem broja kriminalaca koji se izvode pred lice

pravde, i u svijetlu činjenice da Haški tribunal sada prosljeđuje određene predmete ratnih zločina, BiH se suočava sa problemom da jednostavno ne raspolaže sa dovoljnim zatvorskim kapacitetom za smještaj osuđenika. U cilju rješavanja ovog problema, u februaru će biti organizirana donatorska konferencija.

Takođe, postoji i neriješeno pitanje decertifikacije policajaca. Koliko mi je poznato, Vijeće će možda razmotriti reviziju procesa decertifikacije policajaca koji su provele Međunarodne policijske snage Ujedinjenih nacija (UN IPTF). Ovom prilikom želim vas potaći, kao što sam uostalom i činio u ove prethodne dvije godine, da to uradite, i to bez ikakvog odlaganja.

Certifikacija policijskih službenika koju su provele Međunarodne policijske snage (IPTF) je predstavljala ambiciozan i uglavnom uspješan pokušaj da se rehabilitiraju policijske snage u BiH, od kojih su mnogi bili kompromitirani svojim učešćem u kriminalnim radnjama tokom i poslije rata. Po završetku ovog procesa krajem 2004. godine, nijedna odredba koja bi omogućila reviziju problematičnih odluka u slučajevima kada postoje jasni dokazi da nisu ispoštovane propisane procedure nije unešena u relevantne propise. Eventualna revizija bi konsolidovala proces certifikacije tako što bi odluke, koje trenutno dovode u pitanje cjelokupni proces, bile poništene ili potvrđene.

Gospodine predsjedavajući, nadam se da ćete mi oprostiti što ću na kraju istaći još nekoliko refleksija dok se pripremam da napustim funkciju visokog predstavnika.

Prije 13 godina stajao sam na pisti sarajevskog aerodroma koji je u to vrijeme bio pod kontrolom snaga Ujedinjenih nacija i posmatrao zastrašujući artiljerijski duel koji se odvijao direktno iznad naših glava i narušavao izuzetnu ljepotu sarajevske doline. Moja veza sa Bosnom je započela tog vrelog avgustovskog dana.

Tako je započelo dugo putovanje koje je rezultiralo i mojim troipogodišnjim angažmanom na funkciji visokog predstavnika. Osjećam se počastvovanim što sam imao tu privilegiju da radim sa ljudima iz Bosne i Hercegovine na ponovnoj izgradnji njihove domovine i njenom usmjeravanju na put koji vodi prema evroatlanskim integracijama.

U BiH će i dalje biti potreban jedinstven pristup međunarodne zajednice u okviru kojeg će biti nužno uspostaviti ravnotežu između perspektive priključenja Evropskoj uniji s jedne, i energičnog, aktivnog i sveobuhvatnog angažmana s druge strane. Morat ćemo ponuditi gotova rješenja za veoma kompleksne izazove sa kojima se ova zemlja i dalje suočava. U isto vrijeme, trebamo povezati sve ove elemente sa jasnim opredjeljenjem da djelujemo timski.

Međutim, u konačnici, međunarodna zajednica neće odlučivati o tome kako će ovi izazovi biti rješeni.

O tome odlučuju građani Bosne i Hercegovine.

Pratiću dalji razvoj događaja sa velikom interesom.

I sa ljubavlju, prema zemlji koju sam iskreno zavolio, i koja će se jednog dana, siguran sam, pridružiti porodici država Evropske unije.